

CONTRIBUȚIUNI LA ISTORICUL ALEGERILOR PENTRU DIVANUL AD-HOC ÎN JUDEȚUL VILCEA

de C. SPERI

Istoricul actului Unirii de la 24 ianuarie 1859 este, în liniile lui generale interne și externe, cunoscut.

Informațiile care se mai pot culege din izvoarele timpului nu mai pot aduce lucruri cu totul inedite care ar răsturna ceea ce se cunoștea pînă acum, ci, numai adîncirea unor probleme mai puțin puse în lumină, fie din necercetarea lor, fie de faptul că istoriografia burgheză s-a preocupat mai puțin de acestea.

Dacă frămîntările din Moldova, unde lupta a fost mai vie și ciocnirea intereselor adverse, mai puternică, sînt, în general, mai bine cunoscute, nu același lucru se poate spune și despre Țara Romînească.

Întreg complexul de împrejurări în care populația celor două principate a fost chemată să-și aleagă reprezentanții săi în Divanul Ad-hoc, al cărui rol era, precum se știe, de a formula dorințele populației Principatelor, trebuie să fie studiat mai amănunțit, cu scopul de a se fixa rolul pe care fiecare clasă socială l-a avut în realizarea acestui act.

Dintre aceste împrejurări nu trebuie neglijat nici însăși faptul alegerilor, a căror importanță a fost covârșitoare prin rezultatul lor.

Faptul că reglementarea situației Principatelor a fost în centrul preocupărilor Congresului de la Paris se datorește, desigur, în mare măsură, propagandei făcută în străinătate și în special în Franța de emigranții romîni, după înăbușirea revoluției de la 1848.

Însă aceasta nu ar fi fost suficient, dacă nu exista un interes mai puternic: acela al burgheziei occidentale, care, în expansiunea ei, avea nevoie de debușee pentru mărfurile pe care industria ei începuse să le producă în cantități tot mai mari.

La aceasta trebuie să mai adăugăm și interesele burgheziei naționale care, după cum arată Lenin, „are nevoie de teritorii întinse, unite și centralizate din punctul de vedere al administrației de stat, deoarece numai pe astfel de teritorii se poate uni clasa burgheză¹).

Toluși, participanții la Congresul de la Paris nu s-au putut înțelege definitiv asupra situației ce urma să se creeze Principatelor și astfel s-a ajuns la formula consultării populației prin Divanurile ad-hoc.

---

¹ V. I. Lenin: Note critice în chestiunea națională. Ed. P.M.R. București, 1949, p. 34—35.

Se știe, că tratatul de la Paris a fost încheiat la 30 martie 1956. I-a trebuit Porții aproape un an, ca să se hotărască a întocmi firmanul pe baza căruia să se facă alegerile pentru Divanul ad-hoc.

Intr-adevăr, acesta a fost tradus și publicat numai la 26 februarie 1857, printr-un ofis către mitropolit și Sfatul Administrativ de către caimacamul Alexandru Dimitrie Ghica².

Importanța acestui firman nu constă numai în faptul convocării Divanului ad-hoc, ci, mai ales, în sistemul electoral pe care-l stabilea pentru alegerea deputaților ce urmau a face parte din Divan.

Firmanul stabilea componența Divanului, sistemul de lucru al acestuia, modul cum se întocmeau listele electorale, contestațiile împotriva listelor electorale, și, în fine, modul în care se alegeau deputații.

În ceea ce privește componența, membrii Divanului ad-hoc erau de două categorii: de drept și aleși.

Membrii de drept erau mitropolitul și episcopii eparhioți, iar cei aleși, urmau să reprezinte toate clasele sociale în proporții diferite.

Clerul era reprezentat prin doi egumeni aleși dintre egumenii minăstirilor neînchinat, doi egumeni dintre egumenii minăstirilor închinat și cite un preot ales de preoții fiecărei eparhii.

Marea boierime era reprezentată prin doi deputați de fiecare județ.

Mica boierime și moșnenii, printr-un deputat de fiecare județ.

Orășenii, deci elementele burgheze, prin cite un deputat de fiecare reședință de județ, afară de Craiova și Plocești, care dădeau doi și de București, unde se alegeau patru deputați.

În fine, clăcașii alegeau cite un deputat de fiecare județ.

Dacă talmăcim în lumina intereselor de clasă prescripțiile firmanului în ceea ce privește componența Divanului ad-hoc se constată că în viața politică a Principatelor apare o nouă forță și aceasta este burghezia. Luptătorii de la 1848 au urmărit nu numai înlăturarea relațiilor de producție feudale, ci au pregătit și terenul pentru înfăptuirea unității naționale, care, în ultima instanță, servea tot intereselor burgheziei, careia îi cerea o piață autohtonă mai largă.

Reinoirea fenomenului revoluționar de la 1848 n-a mai fost posibilă, deoarece burghezia își consolida pozițiile economice și deci și pe cele politice, iar boierimea a fost silită să se împace cu relațiile capitaliste, de teama revoluției, astfel că burghezia n-a mai fost silită să recurgă la violență.

Dacă prezența burgheziei în Divanul ad-hoc își găsește explicația în însăși evoluția capitalismului în Principate, pentru prezența țărănimii clăcașe, trebură să ne orientăm asupra stării de spirit ce domnea în sînul acesteia în acea perioadă.

Informații numeroase ne arată că după înăbușirea revoluției de la 1848, țărănimea clăcașă a continuat să se agite. Deși locale, aceste agitații dovedesc o stare de spirit revoluționară, care, oriînd se putea generaliza.

² Arhivele Statului Pitești: Maghiștratul. or. Pitești, dos. 21/1857, f. 2.

Odată cu izbucnirea războiului Crimeii, aceste agitații revoluționare iau un nou avânt, mai ales în Oltenia, unde turcii făceau propagandă printre țărani, prin emigranții unguri, poloni și chiar italieni împotriva boerilor și arendașilor³.

Ceea ce a determinat pe autorii firmanului să introducă și pe deputații clăcașilor în Divanul ad-hoc a fost teama de răscoale țărănești și nu aprecierea rolului politic al țărănimii.

Numeric, în Divanul ad-hoc, rolul precumpănitor îl avea marea boerime și burghezia. Într-adevăr, marea boerime avea 34 deputați, la care trebuie să adăugăm pe cei trei episcopi și pe mitropolit, precum și pe cei patru egumeni, iar burghezia era reprezentată prin cei 22 deputați ai orașelor, la care se adăugau și cei 17 deputați ai micii boerimi și moșnenilor, care, prin natura intereselor lor erau mai aproape de burghezie decât de marea boerime și cei patru preoți de la eparhii.

După cum se vede, forțele ale căror interese se ciocneau, erau sensibil egale.

Nu trebuie să uităm că marea boerime nu era interesată în realizarea unirii principatelor, deoarece aceasta însemna, în primul rînd, pierderea posibilităților de a ajunge la domnie. Ingerințele caimacamului Vogoride, în Moldova, nu sînt o explicație suficientă pentru rezultatul primelor alegeri, ci acest rezultat trebuie explicat și prin starea de spirit care exista în sînul mării boerimi și nimic nu ne împiedică a afirma că dacă această stare de spirit exista în Moldova, nu ar fi existat și în Țara Romînească.

Marea boerime nu a luptat împotriva burgheziei, care dorea unirea principatelor. Explicația acestei pasivități, trebuie căutată în teama comună ce-o aveau față de țărănimea clăcașă. Pe de altă parte, aceste două forțe, fiecare în parte, era prea slabă pentru a o putea doborî pe cealaltă, astfel că instaurarea regimului burghezo-moșieresc nu este decît concluzia finală a acestei situații.

În ceea ce privește modul de lucru al Divanului, firmanul stabilea că deliberările se făceau în comitete separate, ale deputaților fiecărei clase, care avea rolul de a exprima revendicările lor. Propunerile fiecărui comitet erau apoi supuse deliberării adunării.

Președinte de drept era mitropolitul, dar alături de acesta se mai afla un președinte ales de adunare dintre boerii de întia clasă și cite un secretar, ales de reprezentanții fiecărei clase în parte.

În același timp, fiecare comitet își alegea un președinte.

Pentru a se putea efectua alegerile, era necesar să se stabilească listele de alegători.

În general, nu puteau fi alegători, decît aceia care împliniseră vîrsta de 30 ani.

Dreptul de alegător și de a fi ales era determinat de averea ce o poseda fiecare.

Astfel, boerii și fiii de boeri, care stăpîneau moșii lucrătoare de cel puțin 100 falcii, intrau toți cu drept de alegător, în clasa proprietarilor de întiul rang. Aleși, nu puteau fi decît acei boeri ce posedau o moșie liberă de ipotecă, în suprafață de 300 falcii, cu condiția să domicilieze în județul

³ E. Tarlé, *Războiul Crimeii*, vol. I, București, 1952, p. 221.

de ipotecă, în suprafață de 300 fălcii, cu condiția să domicilieze în județul unde candidau. De această obligație a domiciliului erau scutiți numai marii boieri.

Ceilalți proprietari de moșii, de la 10 la 99 fălcii, alcătuiau o altă categorie de alegători.

Urmau apoi obștimile plugărești, cum li se spunea clăcașilor și în fine orașenii. Dintre aceștia puteau alege și fi aleși :

— orașenii care posedau o casă în valoare de 8000 lei în provincie și 20.000 lei în București. Dintre aceștia nu puteau fi alegători în această categorie, acei proprietari de case ce intrau în clasa proprietarilor de întâia sau a doua categorie.

— profesorii școalelor statului, cu condiția unei șederi de trei ani în acel oraș.

— negustorii patentari de toate trei clasele, înscrși în ultimele liste pentru alegerea magistraților orașelor.

— staroslea meseriasilor din diferite corporații și trei delegați ai corporațiilor.

Odată întocmite, listele electorale urmau a fi afișate cu 30 zile înaintea alegerilor, pentru a se da timp să se facă reclamațiile necesare. Aceste reclamații trebuiau să fie cercetate la reședința fiecărui județ de un comitet compus din cirmuitorul județului, președintele tribunalului, un judecător și doi membri ai magistrațului.

Pentru a nu se produce ingerințe, firmanul stabilește că miniștrii, directorii departamentelor și cirmuitorii județelor nu pot candida decît dacă parăsesc funcțiile ce ocupă.

Alegerile nu se faceau simultan, ci la date diferite pentru fiecare clasă. Sistemul de votare era destul de complicat. Direct nu votau decît proprietarii de întâia clasă, proții și egumenii. Restul alegătorilor erau supuși alegerilor indirecte.

Astfel, clăcașii alegeau în fiecare sat cîte doi delegați, care se duceau la reședința plășii sau plaiului respectiv, unde alegeau dintre ei doi delegați, care apoi se duceau la reședința județului și alegeau pe deputatul clasei lor.

Proprietarii de a doua categorie se adunau la reședința plășii și alegeau cinci delegați, care se duceau la reședința județului unde alegeau pe deputatul clasei lor.

Raportat la sistemul electoral stabilit de Regulamentul Organic pentru alegerea Obșteștei Adunări, este incontestabil că firmanul din 1857, reprezintă un progres, pentru că în afară de faptul că erau antrenate în probleme politice mase mai largi de populație, a adus în incinta unei adunări deliberative pe reprezentanții burgheziei și ai țărănimii.

Întreg sistemul electoral stabilit de firman pune față în față burghezia și boierimea. Ca și boierimea, temîndu-se de revoluția maselor exploatare, burghezia a reușit să introducă și în Principate restricțiile care împiedicau participarea la viața politică a maselor țărănimii.

Cum firmanul avea nevoie de unele explicații mai largi, și cum era necesar să se fixeze și termenul pentru întocmirea listelor electorale, Consiliul Administrativ Extraordinar întocmește instrucțiuni explicative care

mărginesc termenul întocmirii listelor electorale la 20 de zile, începînd de la 8 martie 1857.

Aceste instrucțiuni au fost transmise la județe de Ministerul Trebilor din Năuntru, care, la rîndul lui, într-o publicație din 21 martie 1875, aduce noi precizări.

Toate acestea au fost transmise la județe, iar acestea, la rîndul lor, le-au transmis maghiștraților orașelor și subcîrmuirilor de plăși, cu porunca de a fi afișate și făcute cunoscute.

În publicația sa, Ministerul din Năuntru, arată că termenul de 20 de zile pentru încheierea listelor electorale, nu este ceva fix peste care nu se poate trece, dar că este necesar să se depună grabă pentru întocmirea listelor electorale și arată procedura înscrierii în aceste liste, care se făcea pe bază de declarații personale ale celor în cauză.

Moșnenii trebuiau să facă, pentru moșiile devălmașe, o listă de toți părtașii cu arătarea vîrstei și a sumei stînjenilor ce are fiecare.

Pentru obștimile plugărești lista urma să fie făcută de sfatul satului.

În ceea ce privește pe proprietarii de la orașe, vor fi înscriși toți aceia care sunt trecuți în listele pentru alegerea maghiștratuului orașului.

*
*   *
*

La Rîmnicul Vilcea, traducerea firmanului fu trimisă de Administrația județului la 6 martie 1857, maghiștratuului orașului Rîmnice și subcîrmuirilor plășilor, cu porunca de a fi adusă la cunoștința tuturor locuitorilor⁴.

La 10 martie 1857, obștea patronilor din corporațiile de meseriași din Rîmnicul Vilcea, alege pe Constantin Cismaru, Ion Dobrescu și Ionniță N. Tabacu, care, împreună cu starostele lor, Dimitrie Nicolau, urmasu să ia parte la alegerea deputatului orașenilor⁵.

La 12 martie 1857 se primesc și instrucțiunile Ministerului din Năuntru pentru alegerea deputaților și convocarea Divanului ad-hoc.

Aceste instrucțiuni dădeau amănunte asupra felului în care se vor face înscrierile în listele electorale și în același timp fixau data alegerilor alegătorilor clăcașilor la reședințele plășilor, la 30 aprilie, iar pe aceea a alegătorilor proprietărilor de a doua categorie la 28 aprilie.

La reședința județului alegerea deputaților clăcașilor și a proprietărilor de a doua categorie urma a începe la 3 mai, în cite o zi pentru fiecare clasă.

La 22 martie, cîrmuirea județului face cunoscut maghiștratuului orașului Rîmnice să dea cea mai largă publicitate firmanului și instrucțiunilor Ministerului din Năuntru și în același timp să anunțe pe orașeni să se înscrie în listele electorale pînă la 27 martie, iar la 28, să trimită listele da Cîrmuire⁶.

⁴ Arhivele Statului R. Vilcea : Cîrmuirea jud. Vilcea, dos. 84/1857, vol. I, fila 2.

⁵ Idem, fila 11.

⁶ Arh. St. Vâlcea : Maghiștratul or. Vilcea, dos. 120/1857, fila 3.

La 23 martie, Cîrmuirea anunță maghistratul că în listele electorale trebuie înscrisi și negustorii patentari de toate trei clasele⁷.

În acest scop, a doua zi maghistratul trimite cîrmuirii lista acestor negustori, care în total erau 41⁸, precum și lista celor ce aveau dreptul de a alege maghistratul orașului, în care erau 96 de alegători⁹.

Firmanul și instrucțiunile Ministerului din Năuntru, nelămurind unele situații speciale, Cîrmuirea, la 19 martie, cere lămuriri dacă pot fi înscrisi în listele de alegători proprietarii cu locuri de casă de la orașe, locuri a căror valoare trece de 8000 lei, dar care nu au casă construită, proprietarii de munți cu păduri, cei de livezi, cei care au vii, cei care au proprietăți ipotecate pentru sume mici și embaticarii. Deasemeni, dacă pot fi trecuți staroștii de patentari din Țîrgurile Horezu și Drăgășani și proprietarii din aceste Țîrguri, ale căror case au o valoare mai mare de 8000 lei. În fine, dacă pot fi primiți ca alegători, străinii care au profesii libere¹⁰.

Multe nedumeriri în legătură cu întocmirea listelor de alegători au avut și subcîrmuirile plășilor.

Nedumeririle nu erau numai ale administrației, ci și ale alegătorilor. Astfel, la 21 martie 1857, pitarii V. Pleșoianu, N. Filip, C. Slăvitescu și Ghiță Petrescu fac o întîmpinare către Ministerul din Năuntru, arătînd că ei au ipotecat unele din proprietățile lor la ocuparea diferitelor funcțiuni. Cum nu este vorba de ipotecă pentru bani, ci numai pentru asigurarea statului și cum astfel de ipoteci sînt foarte multe pentru toți funcționarii supuși la măsura garanțiilor către stat, ei consideră că aceste moșii să nu fie socotite ca ipotecate. Deasemeni, cer să se precizeze înțelesul termenului de moșie lucrătoare și cu venit, deoarece nu numai moșiile de arătură și fînețele produc venit, ci și suhaturile, izlazarile, pomețurile, viile și pădurile¹¹.

La întrebarea făcută de Cîrmuire la 19 martie, Ministerul din Năuntru răspunde, la 26 martie, arătînd că se vor mai trimite și alte lămuriri dar deocamdată să se țină seamă că proprietate lucrătoare este aceea curățată de pădure, iar în ceea ce-i privește pe embaticari, aceștia au drept de alegători, ca orașeni, dacă embaticul este pe viață¹².

În privința celor arătate de pitarul V. Pleșoianu, Ministerul răspunde că numiții pot fi înscrisi în listele electorale¹³.

Listele de alegători, pentru proprietarii de amîndouă categoriile, cit și pentru orașeni, se întocmeau de către Cîrmuirea județului. Pentru a avea însă informația necesară, Cîrmuirea cere maghistratului orașului Rîmnic și subcîrmuirilor să i se trimită lista acestora, urmînd ca apoi proprietarii și orașenii să se prezinte la Cîrmuire pentru a se înscrie.

⁷ Arh. St. Vilcea : Maghistratul or. Vilcea, dos. 120/1857, fila 6.

⁸ Idem, fila 7.

⁹ Arh. St. Vâlcea : Cîrmuirea jud. Vilcea, dos. 84/1857, vol. I, fila 43.

¹⁰ Idem, fila 16.

¹¹ Idem, fila 32.

¹² Idem, fila 96.

¹³ Idem, fila 99.

Deși instrucțiunile Consiliului Administrativ extraordinar stabileau ca termen al desăvîrșirii listelor de alegători data de 28 martie și în raport cu această dată se fixase data alegerilor, începînd de la 28 aprilie, adică după expirarea termenului de 30 zile, fixat pentru contestații, totuși, într-o publicație a Ministerului din Năuntru, din 21 martie 1857, se arată că acest termen nu este absolut și că poate fi depășit¹⁴.

Această prelungire fără termen a întocmirii listelor electorale a avut ca urmare faptul că acestea au putut fi desăvîrșite tocmai în luna iunie, fără a avea însă siguranța că au fost cuprinși toți cei ce aveau drept. Începe o lungă corespondență între Cîrmuire și subcîrmuiri pentru întocmirea listelor de toate categoriile din cuprinsul fiecărei plăși, iar pe de altă parte, de a se face cea mai largă publicitate firmanului și instrucțiunilor pentru a determina pe cei în drept de a fi alegători să vină la Cîrmuire pentru a se înscrie în liste. Pentru aceasta, Cîrmuirea nu s-a mulțumit numai cu rapoartele subcîrmuirilor că au făcut publicitatea necesară, ci le-a cerut să ia dovezi semnate de proprietarii și moșnenii din fiecare sat.

Paralel cu aceasta, între 25 martie și 27 iunie, Cîrmuirea primește și cereri de înscriere în liste dela 39 alegători. Cea mai interesantă este aceea a lui Tache Străchinescu, care se afla la Paris.

Totuși, înscrierile au mers foarte greu. La 1 aprilie 1857, subcîrmuirea plășii Oltețu de jos arată că unii proprietari moșneni din acea plasă nu voesc să vină nici la reședința plășii să se înscrie, fiindu-le mai aproape, și nici de cum să se ducă la Cîrmuire. Nu vor să iscălească nici dovezile că au luat cunoștință de firman și de toate instrucțiunile și publicațiile¹⁵.

La fel, subcîrmuirea plășii Ocolu, arată că moșnenii din Govora, Ostroveni și Frîncești nu vor să semneze aceste dovezi¹⁶.

Pentru a ușura formalitățile de înscriere, Ministerul Interior face cunoscut Cîrmuirii, la 5 aprilie 1857, că pentru persoanele cunoscute să nu se mai ceară dovezi verificate de autoritatea locului¹⁷.

Această ușurare nu grăbește însă ritmul înscrierilor, deoarece, la 5 iunie, Cîrmuirea cere subcîrmuirii Oltețului de jos să facă o cît mai întinsă publicitate, deoarece, deși această plasă avea un număr foarte mare de moșneni, s-au înscris foarte puțini dintre ei¹⁸.

Nedumerire a produs și fixarea datei alegerilor. Astfel, la 28 martie subcîrmuirea plaiului Cozia întreabă Cîrmuirea dacă la 28 aprilie să facă sau nu alegerea celor cinci alegători din partea proprietarilor de a doua categorie și dacă este cazul să trimită la reședința județului pe cei doi alegători aleși de delegații ciăcașilor¹⁹.

Cîrmuirea răspunde la 11 aprilie, că pentru alegătorii aleși de proprietarii de a doua categorie, să se aștepte o altă poruncă, iar pe alegătorii aleși de delegații clăcașilor să-i trimită la Cîrmuire la 1 mai²⁰.

¹⁴ Arhivele Statului R. Vilcea : Maghiștră or. Rîmnic, dos. 120/1857, fila 10.

¹⁵ Arh. St. Vilcea : Cîrmuirea jud. Vilcea, dos. 84/1857, vol. I, fila 109.

¹⁶ Idem, vol. II, fila 140.

¹⁷ Idem, vol. I fila 119.

¹⁸ Idem vol. II fila 242.

¹⁹ Idem vol. I. fila 116.

²⁰ Idem fila 117.

Subcirmuirea de Cozia intervine din nou la 17 aprilie, spre a i se răspunde că nu se va mai face nici o alegere a proprietarilor de a doua categorie, deoarece nici nu s-a terminat înscrierea lor în listele de alegători ²¹.

Alegerile pentru delegarea alegătorilor clăcașilor, de către cei doi delegați din fiecare sat, s-au ținut în ziua de 30 aprilie.

La 14 iunie 1857 caimacamul Alexandru Dimitrie Ghica publică ofișul nr. 937, prin care se hotărăște ca pînă la 30 iunie listele electorale să fie întocmite, spre a se putea publica ²².

Ofișul mai aduce o serie de lămuriri asupra modului în care alegătorii urmează a-și dovedi categoria la care vor fi înscriși.

Astfel, o moșie locuită de 23 familii de clăcași se socotea a avea 225 pogoane sau 100 falcii și da dreptul proprietarului de a fi înscris ca alegător în clasa marilor proprietari. Pentru moșiile a căror suprafață nu se poate preciza, se lua ca bază de apreciere venitul: la cele de munte 2250 lei și la cele de cîmp 3375 lei, ai căror proprietari puteau fi înscriși între alegătorii mari proprietari.

Deasemeni ofișul stabilește cine din cler alege un deputat de eparhie: funcționarii bisericești de la scaunul eparhial, protopopii, proestoșii și preoții care dețineau un titlu bisericesc.

La 30 iunie 1857, în urma cererii Ministerului din Năuntru, Cîrmuirea trimite listele alegătorilor spre a fi publicate ²³.

Listele electorale lipărite, se primesc de către Cîrmuire la 21 iunie 1858 și sînt trimise imediat la subcîrmuire și la maghiștratul orașului Rîmnic, cu porunca de a fi așișate și de a li se face cea mai largă publicitate ²⁴.

În același timp se face cunoscut maghiștratului că comitetul pentru primirea reclamațiilor va începe să lucreze imediat și deci, să se ia măsuri în acest scop, lucru pe care maghiștratul îl și execută, chemînd pe F. Radovici, membru supleant, spre a-i pune în vedere că trebuie să ia parte la ședințele comitetului ²⁵.

Listele electorale cuprindeau pe alegătorii ce aveau vîrsta de 30 ani împliniți.

Lista obștimilor plugărești cuprindea 10.240 clăcași din 141 de sate.

Lista proprietarilor de a doua categorie cuprindea 957 de alegători, din care 51 proprietari și 906 moșneni. Numărul acesta provoacă nedumerire, deoarece în lista trimisă de Cîrmuirea județului sînt trecuți 3022 moșneni cu drept de alegători. Nu găsim nici o explicație pentru această masivă reducere operată de Departamentul Treburilor din Năuntru, deoarece numărul deputaților ce puteau fi aleși era fix, nefiind determinat de numărul alegătorilor.

Lista marilor proprietari cuprindea 17 alegători, din care, cu drept de a fi aleși erau numai 7.

²¹ Arh. St. Vilcea: Cîrmuirea jud. Vilcea, dos. 84/1857, vol. I., fila 262.

²² Idem, fila 263.

²³ Arh. St. Vilcea: Cîrmuirea jud. Vilcea, dos. 84/1857, vol. III fila 38 și urm.

²⁴ Idem, fila 57.

²⁵ Arh. St. Vilcea: Maghiștratul or. Rîmnic, dos. 120/1857, fila 16 și urm.

Lista orășenilor cuprindea 66 alegători, din care proprietari de case 42, profesori 2, negustori 19 și meseriași 4.

Comitetul pentru primirea reclamațiilor privitoare la listele electorale avu mult de lucru, întrucât reclamațiile se strinseseră la Cîrmuirea județului, încă de la începutul lunii iulie, înainte de apariția listelor electorale.

Deși s-ar părea că hotărârile comitetului erau definitive, totuși acesta era obligat să trimită câte o copie a jurnalelor încheiate și Ministerului din Năuntru, iar cei nedreptățiți se puteau plînge acolo și ministerul trimitea aceste cereri spre a fi din nou cercetate de comitet.

În total, comitetul a cercetat 40 cereri, din care a admis 24 și a respins 16. Motivele invocate de cei ce cereau a fi înscrși în liste erau, fie că lipsiseră din oraș cînd se făceau înscrierile, fie că nu-și dăduseră seama de importanța acestor alegeri și neglijaseră a se înscrie.

Mai interesante decît cererile de înscriere în liste sau trecerile dintr-o categorie de alegători în alta sînt contestațiile ce s-au făcut împotriva trecerii unora în listele electorale, deoarece acestea arată atmosfera politică ce domnea și marchează unele poziții politice.

Astfel, la 10 august 1857, Grigore Davidescu, printr-o cerere făcută comitetului, contestă lui Ghiță Nicolae Rimniceanu, dreptul de a fi înscris ca alegător între marii proprietari, deoarece nu este fiu de boer, ci boer de neam. Făcînd cercetarea convenită în condica catagraficească din 1853, comitetul constată că într-adevăr acesta este boer de neam și prin jurnalul din 19 august 1857, hotărăște ștergerea lui din listă²⁶.

O altă contestație a fost aceea a lui Vasile Bonciu, din 20 august 1857, împotriva lui Nicolae Stavrescu și Vasilache Stavrescu, pe motiv că n-ar fi proprietari, ci numai epitropi ai averii unor copii nevîrstnici. La 31 august, Nicolae Stavrescu prezintă dovezile necesare și comitetul hotărăște a-l lăsa mai departe înscris în lista micilor proprietari. Deoarece Vasilache Stavrescu nu s-a prezentat pentru a-și susține drepturile, comitetul hotărăște, tot atunci, ștergerea lui din lista micilor proprietari²⁷.

Nicolae Stavrescu nu se lasă nici el mai prejos și la 26 august contestă înscrierea lui Vasile Bonciu, în lista micilor proprietari, sub cuvînt că n-are vîrsta legiuită și nici proprietate, moșia părintească nefiînd încă împărțită. Însă, la 31 august, comitetul dă un jurnal prin care, pe baza dovezilor prezentate de Vasile Bonciu, îl menține înscris în lista electorală a micilor proprietari²⁸.

În fine, pitarul C. Slăvitescu contestă lui Iacovache Bujoreanu dreptul de a fi înscris în lista marilor proprietari, deoarece nu are titlul de fiu de boer. La 28 august comitetul hotărăște ca acesta să rămînă înscris în lista marilor proprietari, pe baza dovezilor ce prezentase²⁹.

În urma încheierii reclamațiilor și contestațiilor, listele electorale ale județului Vilcea se prezentau astfel :

Lista obștimilor plugărești nu suferise nici o modificare.

²⁶ Arh. St. Vilcea : Cîrmuirea jud. Vilcea, dos. 84/1856, vol. V, fila 37—39.

²⁷ Idem, fila 49—57.

²⁸ Idem, fila 86—89.

²⁹ Idem, fila 58—60.

Lista micilor proprietari se compunea din 955 alegători, din care 49 proprietari și 906 moșneni.

Lista marilor proprietari cuprindea 26 alegători, din care 7 cu dreptul de a fi aleși.

Lista orașenilor cuprindea 78 alegători.

Materialele de care dispunem nu ne dau decît informații răzlețe asupra propagandei electorale făcută în vederea alegerilor.

Adapostîndu-se la umbra legalității și vorbind mereu de libertatea alegerilor, Căimăcămia încearcă să pună piedici liberei desfășurări a propagandei.

Astfel, la 13 aprilie 1857, Ministerul din Năuntru comunică Cîrmuirii, că prințul caimacam a dat unele directive în ceea ce privește ținerea întrunirilor ce urmează a desbăte chestiuni politice, considerînd că pentru a avea caracter legal, aceste adunări trebuie să cuprindă numai pe cei în drept de a fi alegători sau aleși. De aceea, aceste adunări urmează a se face numai după publicarea listelor de alegători și Cîrmuirea este chemată a se folosi de toată influența ce are pentru a amîna aceste adunări, pentru că astfel „s-ar putea discredita rezultatul alegerilor”³⁰.

La aceasta, Cîrmuirea face cunoscut Ministerului că în orașul Rimnicul Vilcea s-au ținut două adunări, la școală, unde s-a cetit firmanul și instrucțiunile, alegîndu-se și un comitet, fără a preciza din cine se compunea acest comitet³¹.

La 18 mai 1857, Caimacamul dă un ofis prin care se pune îndatorire administratorilor de județe să nu se amestece în curentul de opinii format cu prilejul alegerilor pentru Divanul ad-hoc, pentru a influența într-un fel sau altul rezultatul acestor alegeri. Nu se pretindea a nu avea opinii, dar li se cerea a nu le folosi în exercitarea funcțiunii lor³².

În Buletinul Oficial din 24 mai 1857 se publică două ofise ale caimacamului. Prin cel dintîi se atrăgea din nou atenția autorităților locale și în special administratorilor de județe să nu încerce a influența opinia publică într-un sens sau altul. Prin cel de al doilea, se atrăgea atenția Departamentului din Năuntru asupra opiniei ce se propaga prin ziare că alegătorii sînt în drept a da candidaților la Divanul ad-hoc, un mandat imperativ, care mandat se va trece chiar în jurnalul prin care se va constata rezultatul alegerii și pe care, deputatul ar fi obligat să-l respecte. Caimacamul consideră că situația aceasta iese din legalitate și că alegătorii nu au dreptul de a obliga pe deputați la o opinie sau alta.

Această chestiune a mandatului imperativ a fost mult desbătută în presa timpului și asupra acestei probleme Căimăcămia se afla alături de partidul lui Bibescu și Știrbei.

Toate aceste măsuri restrictive nu au putut împiedica propaganda pe care o făcea Comitetul Unirii.

³⁰ Arh. St. Vâlcea: Cîrmuirea jud. Vilcea, dos. 84/1857, vol. I, fila 300.

³¹ Idem, fila 299.

³² Idem. vol. II, fila 227.

Dintr-un raport al Cîrmuirii către Ministerul din Năuntru, din 6 iunie 1857, aflăm că Vasile Bonciu, mic proprietar din Băbeni-Rumîni, plasa Otăsău, mergea prin sate și făcea propagandă printre locuitori ca să iscălească programul comitetului central de la București, în legătură cu aceasta, subcîrmuirea plășii aflînd că deputații din sfatul sătesc de la Ciorăști au semnat și ei acest program, s-a dus acolo, la 1 iunie și după cercetarea ce a făcut, i-a desbrăcat în mijlocul drumului mare și i-a bătut. Faptul fu cercetat la Cîrmuire și se verifică a fi adevărat. Subcîrmuitorul Ion P. Olănescu a motivat purlarea sa, prin faptul că aleșii satului au încălcat ordinele date cu privire la neamestecul slujbașilor în propagandă. Fu pedepsit cu 24 ore arest în cancelaria Cîrmuirii³³.

Atitudinea politică a lui Vasile Bonciu este unionistă, dacă ținem seamă de faptul că și el este unul din delegații aleși de micii proprietari din plasa Otăsău și candidat pentru a fi ales deputat. Se pare că întregă lui familie îmbrățișase ideile progresiste, deoarece, în 1848, un Manole Bonciu era în legătură cu Magheru și aduna voluntari pentru acesta.

În fine, tot ca o măsură restrictivă, apare și ofisul caimacamului, nr. 1294 din 11 septembrie 1857, prin care, deasemeni la adăpostul ideii de legalitate, e oprită a mai circula denumirea de comitet al unirii, ce și-o luaseră unele adunări și comitele electorale³⁴.

Prin ofisul nr. 1249 din 27 august 1857, Căimăcămia fixă data alegerilor și procedura de urmat în această împrejurare.

La 7 septembrie, obștimile plugărești urmau a alege în salele lor cîte doi delegați, care în ziua de 10 septembrie trebuiau să se afle la subcîrmuirea plășii respective, ca acolo să aleagă dintre dînșii cîte doi alegători de fiecare plasă. Adunarea de alegere era condusă de cel mai în vîrstă dintre delegați. Cei doi alegători aleși la fiecare plasă, în ziua de 16 septembrie trebuiau să se prezinte la Cîrmuirea județului, unde urmau a alege pe deputatul clasei lor.

Deputații clerului aveau să fie aleși la reședința fiecărei eparhii, în ziua de 12 septembrie 1857, potrivit poruncii dată de Mitropolie către Episcopii³⁵.

Micii proprietari urmau să se adune în ziua de 13 septembrie la subcîrmuirea plășii respective, unde alegeau dintre dînșii cinci alegători, care, la 15 septembrie se prezentau la administrația județului, spre alegerea deputatului lor.

Marii proprietari săvîrșeau alegerea deputaților lor în ziua, de 14 septembrie.

În ziua de 17 septembrie, urma să se facă alegerea orășenilor.

Se dau apoi instrucțiuni asupra modului cum trebuie să decurgă alegerile. Alegătorii prezenți, dar cel puțin pumătate din numărul total, vor alege dintre dînșii un președinte și doi secretari, care împreună cu administratorul județului vor conduce alegerea.

Nu se precizează dacă volul este secret, ci numai că hîrtia pe care se va scrie numele candidatului se va pune într-un vas.

³³ Arh. St. Vilcea : Cîrmuirea jud. Vilcea, dos. 84/1857, vol. II, fila 243.

³⁴ Idem, vol. III, f. 69.

³⁵ Arh. St. Pitești, Episcopia Argeșului, dos. 64/1857, f. 7.

Acest olis fu trimis de Ministerul din Năuntru, în sarcina căruia cădea organizarea alegerilor, la administrațiile județelor, în ziua de 28 august 1857, cu porunca de a fi împărțit în tot județul³⁶.

Deasemeni, se recomandă ca administrația să vegheze la liniștita desfășurare a alegerilor, fără a încerca să influențeze asupra lor, ca astfel alegătorii să poată alege nestingheriți pe deputați.

În fine, se pune în vedere administrației, ca imediat după expirarea termenului de reclamații, care era 2 septembrie, să treacă listele electorale pe curat și să le trimită Ministerului.

La 31 august, administrația județului trimite subadministrațiilor de plăși și maghistratului orașului Rîmnic, ofisul caimacamului, iar la 4 septembrie lista cu schimbările intervenite în listele electorale în urma reclamațiilor și contestațiilor ce s-au primit³⁷.

Alegerea delegaților de către obștile satelor clăcașe s-a ținut în ziua de 7 septembrie 1857. Iar la 10 septembrie au ales pe alegătorii clasei lor. Cei 14 alegători ai clăcașilor s-au adunat în ziua de 16 septembrie la reședința administrației³⁸. Biroul adunării de alegere se compunea din Ghița Ion Lacatușu ca președinte și Matei Trăistaru și Teodor Măgală ca secretari. Au fost patru candidați: Stamate Budurăscu, Ghiță Lăcătușu, Matei Trăistaru și Teodor Măgală. Dintre aceștia, Stamate Budurăscu din Foleștii de jos, a obținut 11 voturi, iar ceilalți câte unul, astfel că prin jurnalul încheiat, acesta este proclamat ales deputat³⁹.

În ceea ce privește pe proprietarii de a doua categorie, aceștia au început alegerea la reședințele de plasa în ziua de 13 septembrie 1857.

Alegerile au decurs în liniște, afară de plasa Oltețul de sus, unde a avut loc un incident între subcirmuitor și alegătorul Tache Străchinescu, care se întorsese de curînd de la Paris.

Ștefan Pleșoianu, subcirmuitorul plășii, face cunoscut Cirmuirii, chiar în ziua de 13 septembrie, că Tache Străchinescu a început a face propagandă printre ceilalți alegători cu scopul de a-l alege și pe dînsul între cei cinci alegători. Cum propaganda lui n-ar fi avut succes, a intervenit pe lângă biroul adunării spre a-l propune să fie ales și a vrut să asiste la votare. Președintele adunării și subcirmuitorul l-au poftit să părăsească sala de votare, dar el s-a opus și a fost necesar să se oprească votarea și cu mare greutate a părăsit sala, insultînd biroul și pe subcirmuitor. Din aceasta cauza, votarea nu s-a putut termina decît la miezul nopții⁴⁰.

La rîndul lui, Tache Străchinescu, la 15 septembrie 1857, face și el o întîmpinare către Cîrmuirea județului, arătînd că subcirmuitorul plășii a făcut ingerințe, indemnînd pe alegători să aleagă persoanele propuse

³⁶ Arh. St. Vilcea: Cîrmuirea jud. Vilcea, dos. 93/1857, fila 1.

³⁷ Arh. St. Vilcea: Cîrmuirea jud. Vilcea, dos. 93/1857, fila 3.

³⁸ Cei 14 alegători ai clăcașilor au fost: Zamfirache Cheznou din Călimănești, Dumitru Mîngu din Bunești, Bucur Cojocaru și Matei Trăistaru din plasa Otăsău, Stamate Budurăscu din Foleștii de jos, Ion Nișuleșteanu din Foleștii de sus, Florea Dumitru și Ghiță Ciocănescu din plasa Oltețul de jos, Ion Puiu și Barbu Popa din plasa Oltețul de sus, Ghiță Ion Lăcătușu și Ion Zamă din plasa Ocolul și Dumitru Badaea și Tudor Măgălescu din plasa Oltețul.

³⁹ Arh. St. Vilcea: Cîrmuirea jud. Vilcea, dos. 93/1857, fila 130—132.

⁴⁰ Idem, fila 110.

de el. În acest scop, a eșit înaintea alegătorilor la poartă și pe drumul mare și această manevră a durat pînă la amiază. În curtea subcirmuirii a proclamat ales biroul adunării, compus din Vasile Pleșoianu ca președinte și Mihai Copăceanu și Barbu Pîrîianu ca secretari, deși unii dintre alegători îl propuseseră și pe el. Apoi, a introdus în sala unde se făcea votarea pe preutul Toma din satul Tina, proprietatea lui Vasile Pleșoianu, cu scopul de a scrie volurile alegătorilor ce nu știau carte și acesta le scria după spusa subcirmuitorului. În fine, cînd a intrat în sala de votare să vadă cum se face alegerea, a fost dat afară de subcirmuitor, care a impus apoi alegătorilor să nu-l aleagă pe el.

Protestează împotriva acestor lucruri și cere să se facă cercetare, după ce mai întîii se va suspenda din funcție subcirmuitorul ⁴¹.

Acest protest mai era semnat și de Niculae Copăceanu, Ștefan Nițulescu și Matache Băloșanu.

Printr-o cercetare alăturată acestui protest, Tache Străchinescu solicită ca protestul său să fie cîtit în adunarea alegătorilor de la plăși, ceea ce Cirmuitorul județului, C. Lahovari, face. Pe cerere, cirmuitorul înseamnă că au fost întrebați cinci alegători din plasă, care cu toții au arătat că acel care a provocat neorînduiala a fost Tache Străchinescu. Mai mult, și la Cirmuire acesta a vrut să influențeze pe cei 33 alegători a-l alege pe el deputat, lucru pentru care a fost pollit să părăsească sala de adunare. Concluzia Cirmuitorului județului este că protestul lui Tache Străchinescu nu are nici un temei. De altfel, nici acesta n-a mers mai departe ⁴².

În ziua de 15 septembrie 1857, cei 33 alegători ai proprietarilor de a doua categorie au ales biroul adunării, care se compunea din Ion Albuiescu ca președinte, N. Iancovescu și Ghiță Lăpușăscu ca secretari.

Au lipsit doi alegători și anume Stan Ciochină și Alexandru Răscăetul.

După aceea, cu majoritate de voturi a fost ales deputat pentru Divanul ad-hoc, Nicolae Iancovescu, care a obținut 18 voturi ⁴³. Ceilalți candidați au obținut: Ghiță Rîmniceanu 9 voturi, Vasile Bonciu 5 și Vasile Pleșoianu 1 vot ⁴⁴.

Marii proprietari își aleseră deputatul în ziua de 14 septembrie 1857. Cei 22 alegători prezenți au ales mai întîii biroul adunării care se compunea din aga Costache Cerchez ca președinte, iar clucerul Niculae Lahovari și pitarul Luca Pleșoianu erau secretari.

⁴¹ Arh. St. Vilcea: Cirmuirea jud. Vilcea, dos. 93/1857, fila 111.

⁴² Idem, fila 139—140.

⁴³ Alegătorii fiecărei plăși au fost: Din plasa Oltețu de sus — Vasile Pleșoianu, Mihai Copăceanu, Stan Ciochină, Vlăduț Văleanu și Vasile Pîrîianu. Din plaiul Cozia — Dimitrie Măldărăscu, Simion Stroescu, Niculae Carametescu, Ion Albuiescu și Niculae Căpățînă. Din plasa Ocolul au fost — Grigore Vlădescu, Ghiță Măldărăscu, Manolache Vlădescu, Gheorghe Popa Gheorghe și Ion Crudiu. Din plasa Oltețu de jos — Alexandru Mazilescu, Alexandru Iordache, Năstase Colțescu, Niculae Dumitran și Alexandru Enache. Din plaiul Horezu — G. Lăpușăscu, N. Iancovescu, Nae Dumitru, Trică Ciocîrzan și Ghiță Fotescu. Din plasa Otăsău — Vasile Bonciu, N. Stavrescu, Ion Dănăcel, Alexandru Răscăestescu și Păun Popa Preda. Din plasa Oltul: Ghiță Rîmniceanu, Ion Mihaiescu, Gheorghe Cărărescu, Preda Voicescu și Constantin Voicescu.

⁴⁴ Arh. St. Vilcea: Cirmuirea jud. Vilcea, dos. 93/1857, fila 125—128.

Din cei 26 alegători înscriși în lista electorală au lipsit 4 : aga Grigore Otetelișanu, pitarul Ștefan Dobrescu, pitarul Nae Pîriianu și pitarul Costache Greceanu.

Au fost cinci candidați : clucerul Nicolae Lahovari, marele logofăt Ion Otetelișanu printul Barbu Dimitrie Știrbei, pitarul Luca Pleșoianu și aga Costache Cerchez.

Dintre aceștia au fost aleși clucerul Nicolae Lahovari care a obținut 17 voturi și marele logofăt Ion Otetelișanu, care a obținut 10 voturi. Ceilalți candidați au obținut : prințul Știrbei 9 voturi, Luca Pleșoianu 7 și aga Costache Cerchez, 1 vot ⁴⁵.

Comitetul pentru primirea reclamațiilor electorale nu primise înscrierea în lista marilor proprietari a marelui logofăt Ion Otetelișanu. Sosind la Rîmnicul Vilcea și văzînd că nu i se dă dreptul de a vota, protestează la Ministerul din Năuntru și cere să se numească o comisie care să facă cercetare. La 23 septembrie 1857, ministerul ceru administrației județului să-i trimită dosarul privind această chestiune, dar, la 26 septembrie, aceasta întreabă ca de vreme ce marele logofăt Ion Otetelișanu fusese ales deputat, mai era sau nu cazul de a trimite dosarul ? Ministerul nu a mai răspuns, deoarece nici Ion Otetelișanu nu a mai persistat în protestul său ⁴⁶.

Ultima alegere a fost aceea a orașenilor și a avut loc la 17 septembrie 1857. Cei 65 alegători prezenți au ales mai întii biroul adunării care se compunea din C. Vlădescu ca președinte și Zisu Dimitrescu și Nicolae Iancovescu, ca secretari.

Au fost cinci candidați care au obținut : Nicolae Iancovescu 40 de voturi, serdarul Zisu Dimitrescu 16, pitarul Grigore Mihăescu, care era profesor, 6 voturi, Davidescu 2 și serdarul C. Vlădescu 1 vot, astfel că a fost proclamat ales deputat, pitarul Nicolae Iancovescu ⁴⁷.

Alegerile pentru Divanul ad-hoc au trezit un mare interes, mai ales în rîndurile locuitorilor de la orașe, cît și ale micii boerimi, care, în majoritatea cazurilor, în afară de exploatarea proprietății, se mai ocupa și cu comerțul sau deținea funcții de stat.

Acesta este un fapt.

Dar mai este și celălalt și acesta se explică prin atitudinea burgheziei față de țărănime. Este vorba de slaba participare a moșnenilor, atît la înscrierea în listele electorale, cît și la alegerea alegătorilor. Explicația acestei atitudini poate fi și de ordin psihologic : neîncrederea țărânimii în general față de administrația statului, instrument de cruntă exploatare boerească. Acțiunea pentru înscrierea moșnenilor în listele electorale a fost dusă în mod birocratic de către administrație și era normal ca moșnenii, da! fiind starea lor psihologică, să nu se grăbească a se înscrie și a participa la alegeri.

⁴⁵ Arh. St. Vilcea : Cîrmuirea jud. Vilcea, dos. 93/1857, fila 58—62.

⁴⁶ Arh. St. Vilcea : Cîrmuirea jud. Vilcea, dos. 93/1857, fila 113—116.

⁴⁷ Idem. fila 135—136.